

*До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.725.160 Львівського державного
університету внутрішніх справ*

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, доцента
Любомири Володимирівни МЕЛЕХ
на дисертацію
Володимира Ігоровича МЕЛЕНЧУКА
на тему «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у
виконавчому провадженні»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Забезпечення обов'язковості судових рішень, є одним із базових проявів принципу верховенства права. Специфіка примусового виконання в Україні на сучасному етапі характеризується стрімким розвитком цифрових технологій та необхідністю оптимізації процесу стягнення. Грошові кошти боржника є найбільш ліквідним активом, тому звернення стягнення на них є найефективнішим і найпоширенішим способом задоволення вимог стягувача.

У цьому контексті тема дисертаційного дослідження Меленчука В. І. «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» набуває особливої значущості. Вона є не лише глибоко актуальною, а й безпосередньо прикладною, оскільки порушує одне з ключових питань сучасного цивільного процесуального права — як забезпечити реальне, а не декларативне виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. Актуальність теми дослідження зумовлюється й тими трансформаційними процесами, які наразі відбуваються у сфері судового контролю за виконанням рішень, розвитком інституту приватних виконавців. Необхідність пошуку оптимального балансу між захистом прав боржника на гідний рівень життя та забезпеченням безумовного виконання майнового обов'язку перед стягувачем

зумовлює високу актуальність, теоретичне та практичне значення обраної теми дослідження.

Дисертація В. І. Меленчука тематично й концептуально узгоджується з напрямками наукової діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ і виконана в межах комплексної дослідницької програми кафедри цивільно-правових дисциплін у рамках теми «Проблеми правового регулювання приватних відносин в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу» (державні реєстраційні номери 0120U102681; 0123U103819). Такий зв'язок забезпечує органічну інтегрованість дисертаційної роботи в стратегічну лінію розвитку наукової думки щодо підвищення ефективності правозастосування в умовах сучасних реформ правової системи України.

Таким чином, обрана тема дисертації Меленчука В. І. є не лише актуальною, а й відповідає вимогам сучасної правової науки до формування нових підходів у сфері виконання судових рішень, з урахуванням правозастосовної практики, міжнародних стандартів і необхідності доктринального переосмислення засобів забезпечення прав особи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення із текстом дисертації В. І. Меленчука «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» дає підстави зробити висновок про високий ступінь обґрунтованості сформульованих у ній наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертант чітко визначив цілі й завдання дослідження, кожне з яких було послідовно вирішено у відповідних розділах дисертації. У роботі застосовано комплексний підхід до аналізу національного законодавства, судової практики, правових позицій Верховного Суду та ЄСПЛ, а також інших іноземних джерел. Обґрунтованість рекомендацій забезпечується належною емпіричною базою, включно з аналізом великого масиву судових рішень, нормативних актів та матеріалів правозастосовної практики державних і приватних виконавців.

Матеріал у дисертації викладено логічно, із дотриманням чіткої послідовності – від теоретичного аналізу правової природи процедури звернення стягнення на грошові кошти до прикладних пропозицій щодо удосконалення механізмів їх стягнення в умовах дії режиму воєнного стану. Висновки до роботи не лише підтверджують виконання поставлених завдань, а й формують концептуальні зв'язки між правовою доктриною, процесуальними механізмами та актуальними практичними викликами.

Варто відзначити змістовність таких наукових положень, як: визначення змісту та обсягу поняття грошових коштів у виконавчому провадженні; виокремлення ключових ознак звернення стягнення на грошові кошти боржника; запропоновано власне розуміння поняття звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні; визначено процедуру списання «депозитних коштів», запропоновано запровадити спеціальні захищені від арешту банківські рахунки військовослужбовців, на які зараховуватиметься їх грошове забезпечення. Ці положення мають не лише концептуальну вагу, а й прикладну значущість, що підвищує якість юридичного інструментарію в цій площині.

Особливої уваги заслуговує системний й методологічно обґрунтований аналіз законодавчих змін у сфері виконавчого провадження з початку запровадження на території України дії режиму воєнного стану. Такий глибокий аналіз дозволяє моделювати стратегії примусового виконання та адекватно реагувати на особливості кожного виконавчого провадження.

Методологічна база дослідження є комплексною. Автор майстерно оперує широким спектром загальнонаукових і спеціально-наукових методів, зокрема: діалектичним, логічним, історичним, системним, порівняльно-правовим, формально-юридичний, аналітичний, метод аналізу і синтезу тощо. Таке поєднання забезпечило глибину аналізу та дозволило охопити не лише матеріальні, а й процедурні виміри досліджуваної проблематики.

Структура дисертації логічно виважена: вона складається з трьох розділів, які охоплюють теоретико-доктринальний аналіз поняття грошових коштів та природи звернення стягнення на них (Розділ 1), характеристики

звернення стягнення на грошові кошти боржника як заходу примусового виконання рішень (Розділ 2) та аналіз проблематики особливостей звернення стягнення на грошові кошти боржника (Розділ 3). У кожному з них автор демонструє глибоке розуміння правової природи досліджуваних явищ, здатність до концептуалізації та розробки практичних пропозицій.

Уся дисертація відзначається високим рівнем аналітичної насиченості, належною науковою аргументацією та точним методологічним оформленням. Використання судових рішень як джерела емпіричного підґрунтя для формування власних позицій заслуговує на окрему позитивну оцінку.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що дисертація В. І. Меленчука є ґрунтовним і високопрофесійним науковим дослідженням. Усі положення, сформульовані в роботі, є обґрунтованими, логічно послідовними, методологічно вивіреними й релевантними для законодавчого вдосконалення та правозастосовної практики. Поставлені дисертантом наукові завдання виконано в повному обсязі.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження В. І. Меленчука «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» є першим у вітчизняній науці комплексним і цілісним аналізом особливостей звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні. Наукова новизна сформульованих у роботі положень проявляється як у загальній дослідницькій парадигмі, так і в низці конкретних авторських розробок, що виносяться на захист. Так, здобувачем уперше: запропоновано власне розуміння поняття «звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні»; виокремлено основні ознаки звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, серед яких: дія виконавця, примусовий характер, юридична підстава, суб'єктний склад, об'єкт стягнення та процесуальна форма; визначено процедуру списання «деPOSITНИХ коштів», які належать боржнику у виконавчому провадженні та встановлено, що виконавець не може в будь-який момент списати кошти, які містяться на депозитному рахунку боржника, а лише

в день завершення депозитного договору; запропоновано внести зміни до «загальних правил укладення депозиту» та дозволити виконавцям списувати депозитні кошти боржника в будь-який момент, не чекаючи на день, коли закінчиться строк такого депозиту.

Удосконалено: підходи щодо ідентифікації коштів, на які не можна звертати стягнення у виконавчому провадженні; запропоновано встановити, що у виконавчих провадженнях, у яких боржником є військовослужбовець арешт коштів застосовується лише у тих провадженнях, де стягувачами є фізичні особи, або коли має місце стягнення коштів, що пов'язано з відшкодуванням шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; сформульовано пропозицію запровадження спеціальних захищених банківських рахунків військовослужбовцям, на які зараховуватиметься грошове забезпечення, в тому числі бойові виплати, премії, грошові допомоги і т.д. із військових частин.

Набули подальшого розвитку: положення про правову природу грошових коштів; положення про правосуб'єктність суду та сторін у виконавчому провадженні.

Таким чином, новизна дисертації В. І. Меленчука полягає у формуванні системної наукової концепції щодо звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні, що дозволяє неупереджено, своєчасно та повно виконати рішення яке підлягає примусовому виконанню.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дисертації В. І. Меленчука «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» відзначаються високим рівнем практичної спрямованості, що підтверджується як масштабом їх упровадження, так і потенціалом застосування в різних сферах правової діяльності.

Зокрема, положення, висновки і пропозиції дисертації можуть бути застосовані: – у науково-дослідній діяльності – як методологічна й концептуальна база для подальшого розвитку доктрини виконавчого провадження, зокрема для теоретичного осмислення природи, класифікації та механізмів забезпечення виконання судових рішень. Отримані результати здатні викликати нову дискусію в доктрині про роль майнових вимог у системі

засобів судового захисту; – у правотворчій діяльності – як аргументована основа для вдосконалення положень Закону України «Про виконавче провадження», Цивільного процесуального кодексу України, а також чинного законодавства про медіацію. Цю здатність до нормативної трансформації підтверджують офіційні довідки про впровадження результатів дисертації; – у правозастосовній практиці – як практичні рекомендації для державних і приватних виконавців, суддів, що спрямовані на покращення якості та результативності виконання майнових рішень; – в освітньому процесі – результати дослідження активно використовуються під час викладання навчальних дисциплін у закладах вищої юридичної освіти, зокрема таких як: «Виконавче провадження», «Проблеми виконання судових рішень у цивільних справах», «Цивільне процесуальне право України», «Теоретико-прикладні проблеми цивільного судочинства», «Застосування практики ЄСПЛ при здійсненні правосуддя у цивільних справах».

Таким чином, практичне значення результатів дисертаційного дослідження В. І. Меленчука є вагомим і багатовекторним, що свідчить про прикладну ефективність розроблених у дисертації підходів і концепцій у правозастосовній, науковій, освітній та нормотворчій сферах.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Дисертація Меленчука В. І. «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» відповідає встановленим вимогам до повноти апробації результатів наукового дослідження. Основні теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, відображено у семи одноосібних публікаціях здобувача: трьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних наук, включених до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б», затвердженого МОН України; чотирьох тезах доповідей, виголошених на науково-практичних заходах.

Усі публікації є результатом особистої наукової праці здобувача. Зміст дисертаційного дослідження логічно корелює з опублікованими працями. Всі

публікації внесено до списку використаних джерел і додатку до дисертації. Часові межі публікацій: 2022–2025 роки.

Мова та стиль дисертації. Відповідність спеціальності. Дисертація написана українською мовою. Стиль наукового викладу відповідає вимогам до дисертаційних праць рівня доктора філософії: текст логічно структурований, відзначається аргументованістю, внутрішньою послідовністю та методологічною цілісністю.

Тематика, проблематика та результати дослідження повною мірою відповідають спеціальності 081 «Право», зокрема її процесуально-правовому напрямку.

Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення. Попри високий рівень виконання дисертаційного дослідження В. І. Меленчука, окремі положення роботи викликають науковий інтерес як потенційні предмети дискусії чи уточнення.

Так, варто було би проаналізувати процедуру звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні України та зарубіжних країн, навести паралелі та виокремити їх позитивні й негативні практичні ознаки.

В контексті цифровізації виконавчого провадження вкрай актуальним є розробка норм щодо відеофіксації виконавчих дій в тому числі і вилучення готівкових коштів у боржника.

В дисертації наголошено на значенні електронної взаємодії між АСВП, банками, фінансовими установами та іншими суб'єктами платіжної інфраструктури. Водночас цифровізація створює і нові ризики: технічні збої, кіберзагрози, помилки автоматичного арешту, неналежну ідентифікацію коштів. Варто було б згадати про мінімальні правові та технічні гарантії, які повинні супроводжувати подальшу цифровізацію звернення стягнення на грошові кошти боржника.

Зазначені зауваження не зменшують наукової цінності роботи, а навпаки, підтверджують її аналітичну глибину і складність предмета дослідження. Вони

носять дискусійний характер і можуть стати предметом подальших досліджень, а також обговорення під час публічного захисту.

Загальна оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертаційна робота В. І. Меленчука «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» є завершеним, самостійним, комплексним дослідженням, що має як фундаментальне наукове, так і прикладне значення. Тема, предмет і об'єкт дослідження, а також положення, які виносяться на захист, повною мірою відповідають спеціальності 081 «Право» та сучасному стану розвитку правничої науки.

Загальний висновок. Дисертація Меленчука Володимира Ігоровича «Звернення стягнення на грошові кошти боржника у виконавчому провадженні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів в повній мірі відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а його автор Меленчук Володимир Ігорович за результатами публічного захисту заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**доцент кафедри господарсько-
правових дисциплін
навчально-наукового інституту права
та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент**

Л. В. МЕЛЕХ